

Алфред Краус

УЗРОЦИ НАШЕГ ПОРАЗА
Успомене и расуђивање из светског рата

ЕДИЦИЈА
СРБИЈА 1914–1918

Уредник
Зоран Колунџија

Преснимљено са издања:
Алфред Краус
УЗРОЦИ НАШЕГ ПОРАЗА
Издавач: ГЕЦА КОН а.д., Београд
Штампа: ШТАМПАРИЈА ДРАГ. ГРЕГОРИЋА 1938

Дело њревео са немачкој ориинала:
ЧЕДОМИР ЈАЊЧИЋ, пешадијски потпуковник

Ориинални наслов дела:
DIE URSACHEN UNSERER NIEDERLAGE
von ALFRED KRAUSS

Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад, 2017.

Издавање *Едиције Србија 1914–1918* подржали су
Министарство културе и информисања Владе Републике Србије и
Град Нови Сад – Градска управа за културу

АЛФРЕД КРАУС

УЗРОЦИ НАШЕГ ПОРАЗА

УСПОМЕНЕ И РАСУЂИВАЊЕ ИЗ СВЕТСКОГ РАТА

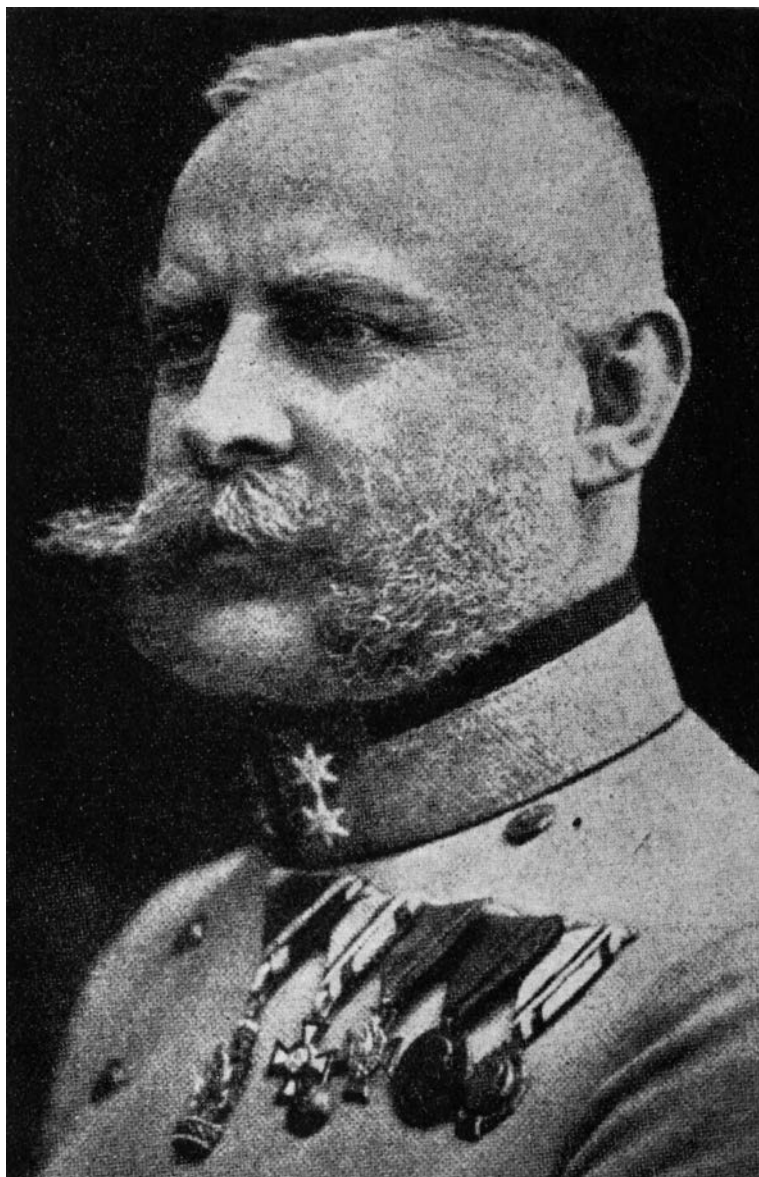

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

РТС

РАДИО-ТЕЛЕВИЗИЈА СРБИЈЕ
Београд

Алфред Краус

КРАУС
УЗРОЦИ
НАШЕГ ПОРАЗА

ПРЕДГОВОР МИЛУТИНА Д. ЛАЗАРЕВИЋА

Генерал Краус је у рату 1914. године, на челу најпре 29. пешадијске дивизије а потом Комбинованог корпуса, оперисао против нас из Срема: за време Церске битке код Шапца, за време битке на Дрини у Мачви и из ове преко Шапца ка Убу и за време Колубарске битке правцем преко Уба ка Колубари, испред Младеновца са наслоном на Београд, куда се био рокирао преко Конатице, и код самог Београда. Доцније пак, са извесним мањим и већим прекидима, командовао је одговарајућим јединицама неко кратко време на руском, а потом на италијанском фронту, где је био узео видног учешћа и у чувеној бици код Капорета.

Ово његово дело, у коме су рељефно изложени узроци пораза бивше аустријске војске, од великог је интереса за нашу читалачку публику, а нарочито у поглављу где се, уз искрену похвалу одату нашој војсци и њеном вођењу, говори о *ојерацијама* у Србији. А притом је и веома поучно, како за војсковође тако и за државнике, пошто садржи значајне податке о томе са како се мало знања и умешности управљало судбином Аустро-Угарске у времену кад се само собом наметало питање: бити или не бити. Вредно је дакле прочитати га, ако не због чега другог, а оно бар ради тога да се види колико су високо одскакали национална политика малене Краљевине Србије и командовање њеном војском над политиком и командовањем код овог нашег смртног непријатеља, који је био пошао да нас уништи, па је тим својим поступком себи самом ископао гроб.

У овом делу је на прегледан начин описан онај неприродни однос, који је у поменутој трулој монархији постојао између политичке и војне управе пре и за време самог рата и који је одиста био много допринео њеном брзом распаду. У њему су, сем тога, јасно уочене и зналачки процењене политичке и војничке грешке, учињене не само код Аустријанаца *већ* и код њихових савезника *Немаца*, у мирнодопским припремама за вођење предстојећег рата са Србијом, а евентуално и са Русијом, као и грешке почињене у извођењу стратешког развоја војске, кад је тај рат, *йовукавши* у свој вртлог још и Француску и Енглеску, најзад био плануо. У њему су, најпоследње, критички пропраћене крупне и судбоносне омашке, којима обиловаху операције, у којима је његов аутор *лично учествовао*, *иа йрема* томе и оне вођене 1914. године у Србији, које нас непосредно тангирају.

Аутор, на пример, жали што су Централне силе *йройустиле* драгоцену време од атентата у Сарајеву до ултиматума, предатог Србији, и дале маха Русији да се у тајности припреми за акцију, те је испало да је ова завршила мобилизацију и концентрацију својих *армија* далеко раније но што се претпостављало у Берлину и Бечу. Да су пак оне одиста за то време седеле скрштених руку, не желећи рат и не мислећи да ће се ускоро запалити цела Европа, у *шо*, нека ме извини поштовани аутор, *ја* не могу да верујем, премда постоји једна чињеница, која би донекле могла и ићи у прилог овој његовој чудној констатацији, али која би пре могла послужити за доказ *рђавог йрорачуна* изведеног у кабинетима њихових генералштабова. А наиме: Немци и Аустријанци су са огромним снагама били пошли да разбију француску и српску војску, па, предухитрени од Руса, осетили су се принуђени да ослабе своју ударну снагу на овим странама одвајањем двају *немачких корйуса* и једне коњичке дивизије баш са крила, које је изводило грандиозни обухват кроз Белгију, за појачање одбране у источној Пруској и држањем аустроугарске Друге армије, концентрисане на Сави према Мачви и *Шайцу*, у неком резервисаном положају ради тога, да би се имала при руци за евентуално пребацивање на руски фронт.

У вези с тим, аутор врло умесно критикује напред наведени поступак *Немаца* који ће их ослабити за предстојећу судбоносну битку на Марни, па ту своју критику поткрепљује фактом да су упућени корпуси и коњичка дивизија из Белгије стигли у источну Пруску да узму учешћа тек у бици код Мазурских језера и да су Хинденбург и Лудендорф пре њиховог доласка, а са *снајама* које су имали на расположењу, били потукли Русе код Таненберга. Врло умесно критикује и што су Аустријанци једновремено били предузели офанзиву и на *српском* и на *руском* фронту, те нису били у стању постићи *нагмоћност* ни на једном од ових, и што бар своју Другу армију нису одлучно употребили било против Срба било против Руса, него су је били свели на обичну демонстрацију код Шапца. За њих би, како он оправдано вели, много боље било да су се *ћрема* Србији, као слабијем непријатељу, били ограничили на дефанзиву, остављајући *ћрема* њој *ћоћавићо ланђићурмске* трупе, и да су се са свом својом снагом бацили против Русије.

Што се пак специјално тиче операција у Србији, он такође врло умесно осуђује аустроугарски генералштаб што је за продирање био изабрао зону у њеном северозападном куту, а на фронту Лозница–Шабац. У *ћраву* је што тврди да је требало ударити на Београд и Смедерево у правцу моравске долине и тачно према средишту Србије, јер за операције великих маса потребне су удобне комуникације и жељезничка пруга, којих у правцу наступања у западној Србији није било, што је имало за последицу јесећи потпун пораз Поћорекове армије са артиљеријом и комором заглибљеном у блату. А баш та његова критика врло је згодно дошла да још боље истакне свеколику генијалност ратног плана војводе Путника и стратегијског развоја његових армија за овај рат. Војвода Путник је, дакле, главну пажњу био управио на фронт Рам–Обреновац, али је ипак, концентришући врло јаку стратегијску резерву знатно иза њега, на линији Паланка–Аранђеловац–Лазаревац, задржао био себи одрешене руке да се са овом у *случају* потребе може бацили и на запад, ка Шапцу, Церу и *Јагру*, *ићо* је после збиља

и учинио, изводећи покрете који су били довели до победоносне битке на Церу и Јадру.

Ништа боље није било ни на италијанском фронту. Генерал Краус је врло оштроумно приказао свеколику неспособност вишег командовања код Централних сила у бици код Калорета, где се овима, подесним повијањем граничног фронта, била указала згодна прилика да не само победе, већ и потпуно сатру, највећи део италијанске војске, увучене као у неки огромни џак, па је нису умели искористити.

Најзад интересантно је и његово враћање на однос политике према стратегији. Ту он са патриотским болом изводи *закључак* да је његовој отаџбини у последњој фази рата недостајала чврста рука једног Клемансоа или Лудендорфа.

Једном речју, ја од своје стране најтоплије поздрављам превод овог значајног дела као користан прилог за доцнију изразу потпуне историје исполинских напора, које је онда била поднела наша нација ради остварења својих вековних идеала. Преводиоцу пак, за бриљантно успели велики труд нека је част и хвала.

МИЛУТИН Д. ЛАЗАРЕВИЋ
резервни генералштабни пуковник и
бивши начелник штаба
Одбране Београда у 1914. години

ПРЕДГОВОР АУТОРА ДРУГОМ ИЗДАЊУ

Моја је књига у Немачкој и Аустрији наишла на врло разнолик пријем. Моја намера, јасно изражена у предговору, правилно је цењена у Немачкој и, сем једног изузетка, није ми замерено моје отворено иступање. Тај изузетак даје ми најбоље средство у руке да пријем моје књиге на који је наишла у Аустрији прикажем у правој светлости.

Кругови у Аустрији, непријатељски расположени према Немцима, означили су књигу, на основу појединих извађених пасуса, као неки памфлет, који стару монархију ниподаштава и потцењује. Оцена истакнутог немачког писца и генерала у „Тагу”, којом се мени, као Аустријанцу, пребацује пристрасност, најбољи је доказ да је то погрешно гледиште засновано само на партијско-политичким нетрпељивостима.

Критика књиге ме не побуђује да у новом издању предузнем неке измене у њеном садржају. Отклоњене су само неке безначајне нетачности и штампарске грешке. Али критика захтева да се понешто боље образложи и допуни.

Кратка карактеристика цара Карла, коју сам изнео, изазвала је највеће негодовање у противничком табору, јер смо били навикли да све што долази од круне примамо без расуђивања за најбоље и као милост. Притом смо сматрали да је нечастан сваки онај који о позиву крунисане главе има једну вишу представу, и који од сваког владоаца очекује највећу моралност и испуњавање дужности. У таквој вишој представи о дужностима владоаца нисам усамљен. Па и сам цар Карло био је истог мишљења. Кад сам, у септембру 1918, био код цара ради реферисања,

скренуо сам разговор на бесмислену причу, распрострањену од злонамерних људи, која ме представља као непријатеља племства, отменог света и цркве. Тада сам рекао да би ме такво непријатељство, кад би постојало, приказало као глупог, неразборитог човека, какав ја заиста нисам. Међутим је истина да ја на ово све троје постављам највеће захтеве, да они своје велике дужности и задатке потпуно и савршено испуњавају. *Noblesse oblige*. Оно собом не доноси само права, већ, пре свега, дужности према цару и отаџбини. Ко ове дужности не испуњава, није достојан племства.

Цар је на то рекао: „Сасвим тачно, стога ја имам највеће дужности и задатке, зар не?” С тим сам се сложио. Ово признање првог племића старе државе и овакво отворено и стварно изјашњавање о испуњавању своје дужности и њеним последицама, представља сасвим разумљиву чињеницу, да овакво схватање не сме бити ускраћено ниједном поштену човеку, и да никога не може увредити.

О потреби уношења те карактеристике врло зрело сам размишљао. Њу сам неколико пута избацивао из пројекта, па сам је поново уносио. Она безусловно спада у ову књигу, да би се могао схватити будући историјски развој. Цео пут ка пропасти не би се могао разумети, кад се не би познавала карактерна слика особе која је стајала у средишту догађаја. Карактерна слика треба да учини разумљивим све оно што се догодило, али она исто тако треба да оправда несретног младог кнеза у многим погледу. Тако нпр. опис сцене у дворском возу за Спа није стајао у првом рукопису послатом у Минхен. Нисам то сматрао за потребно. Али, кад је граф Ведел изнео своја открића, послао сам тај опис у Минхен као допуну. Он је по моме убеђењу постао потребан да би објаснио оно што је граф Ведел открио. Но главни разлог за уношење ове карактеристике лежао је у намени саме ове књиге. Она, као што сам рекао у уводу, треба да послужи немачком народу, па због тога свако улешавање и свака осетљивост треба да остану по страни. Карактеристике овог младог кнеза, које треба пажљиво и без сваке предрасуде,

ма које врсте, читати, треба да буду од користи немачком народу за сва времена. Она треба јасно да му покаже до чега може да доведе, ако један млад владалац, пун добре воље, има само неодговорне, ропски одане саветодавце; ако владаоца не воде и њиме не управљају људи жељни одговорности, ако га не чувају од погрешака, тако да га стварно и корисно штите од одговорности.

Тврдило се, даље, да су мојим пером управљали лично нерасположење и вероватно запостављање. Не, није тачно, ако се поверује да лична раздраженост и огорчење или личне амбиције говоре из мојих речи што, уосталом, доказују и многа излагања. Ја сам све догађаје, поступке и лица, колико год је то било могуће, јасно и оштро, али безусловно само *објективно* просуђивао, и нигде нисам уносио личне разлоге.

У томе погледу је у једној расправи о мојој књизи било примећено да сам био „претендент на положај начелника Главног генералштаба”. Тиме се мислило на чињеницу да сам био често предвиђан за начелника Главног генералштаба.

Ја сам у своје време избацио из рукописа излагања о плановима који су се односили на моју будућност, као сувише лична. Она ће овде бити изнета да би отклонила нетачности.

Још 1915. примио сам полузванично саопштење да ме надвојвода Фридрих има у виду за наследника генерала Конрада. Ја нисам ништа предузимао што би довело до остварења те намере. И убудуће, и без мога утицаја, био сам у војсци и у јавности вазда сматран за унапред одређеног начелника Главног генералштаба. Надвојвода Еуген увек је говорио да сам ја подесан за начелника Главног генералштаба или за министра војске; он је то и званично говорио. Надвојводу нисам остављао у сумњи да ја не тежим за тим положајима, да их ја не желим, пошто знам колику би ми огромну одговорност они донели, одговорност коју ја, при постојећим принципима управљања, нећу да примим. С обзиром на моје особине, та би ме одговорност тешко притискивала, опредељивала моје држање и имала за последицу моје брзо уклањање.

У јануару 1917, приликом једне посете цара Карла у Јужном Тиролу, уверавао ме један царев ађутант, за кога сам знао да је царев поузданик, да ће моје време већ доћи. Предлагало се да будем одређен за начелника Главног генералштаба, за министра војске, за министра исхране, а од једне врло озбиљне стране чак и за аустроугарског министра председника.

Сигуран у предвиђању, да ће цар о моме мишљењу по овој ствари бити обавештен, ја сам одговорио: „Ја не тежим ни за једним од тих високих положаја, ја их чак не бих хтео ни добити, јер познајем тежину одговорности у овоме времену. Ја не бих могао узети на себе терет одговорности при постојећим приликама. Према мојим схватањима дужности, ја не бих више имао ниједног мирног тренутка, био бих изгубљен за своју породицу и дошао бих у стотине сукоба са онима који друкчије мисле. Само ако би цар, из личног убеђења, хтео да ми наметне одговорност, јер баш у мене има потпуно поверење, ја бих се, следујући царевом наређењу, примио таквог положаја. Али, ако ме на такво место не би довели ни моја кандидација, ни благовољење других великодостојника, него само и једино потпуно поверење царево, могао бих наћи снаге и слободе да пођем тим тешким путем, а да у најкраћем времену не паднем као жртва непријатељства других. Само у оваквом случају могао бих осигурати услове под којима сматрам да бих могао вршити примљене дужности. И тада бих с радошћу могао да примим најтежу одговорност, тада бих ишао право својим путем дужности, не осврћући се ни лево ни десно.”

Моја стрепња да би ми један од ових положаја могао бити наметнут без испуњења поменутих услова, била је неоснована. На мене се ипак није озбиљно мислило. Још у јуну 1917, кад је био смењен министар војске, био сам узет у комбинацију са још другом двојицом генерала. Избор није пао на мене.

Као што из овог разлога мојим пером нису управљала лична осећања, још мање сам при оцени стратегијске ситуације и из ње изведених закључака био, рецимо, „аустријски” скучен. Из ове скучености не произлази моје гледиште да је после пораза

Србије требало напасти Италију, већ *из ојшшїеї уверења*, да је тамо требало учинити *наредни корак* ка решењу. Крилатица једног врло истакнутог генерала, да је Италија била само *сїоредно војшшїе*, због чега се у Италији не би могао постићи пресудан успех за решење рата, захтева даље расветљавање овог питања.

У вези са овим, у питању је опет сувише круто схватање стручних појмова на које се тако често наилази код стручњака.

Италија је без сумње била само споредно војшште, али га зато није требало занемаривати не настојећи да се на њему постигне локално решење, које би било или увод за решење рата уопште или које би га као такво, под нарочитим условима, чак и *їошїуно* донело. Италија је и 1796. била само споредно војшште; главна борба између Француске и Аустрије била је тада вођена на немачком земљишту. *Сама їојава* Бонапарте на овом споредном војшшту, као *војсковођа* који је тражио решење, војсковођа који је имао и способност да задаје пресудне ударе, решила је читав рат, извојевала мир.

И Србија је 1915. године била само споредно војшште. Али се увидело да је пресудан удар на овоме попришту био од толико јаког утицаја на решење рата уопште, да је најпре у Србији требало постићи решење. Потреба да се створи непосредна веза са Турском, а тиме и могућност за одржавање њене отпорне моћи, од чега је зависило да ли ће се Русија, тај огромни резервоар људства, моћи обилно снабдевати ратним материјалом, били су очигледан разлог да се првенствено овом споредном војшшту да *їресудна улоїа*. Због тога је на њему, а пошто су привремено била занемарена главна војшшта Француске и Русије, био и изведен *їресудан* удар са свима прикупљеним *снаїама* које су се за то могле да ставе на расположење. Рат тиме није био решен. Али је даље ратовање могло да се продужи под повољнијим условима и изгледима.

Такву мање уочљиву, али не мање јасну и извесну пресудну улогу *имала* је Италија у времену прелаза из 1915. у 1916. годину. Размирице и суревњивости које су постојале између

Плеса и Тешена, и потпуно погрешан политички однос Немачке према Италији, били су разлог да се поменута *пресудна улога Италије*, на најпозванијем месту, у Плесу, није могла да увиди.

„Пресудни удар” против Италије, како сам се трудио да објасним, требало је извести тако да се целокупна италијанска војска зароби, дакле *уништи*. Тиме би овај непријатељ био избачен из редова бораца; што пак Антанта „избацивање Италије никако не би могла допустити”, било би тада сасвим споредно и безначајно. Италија би, све доле до Таранта и Реџија, можда чак и све до западног врха Сицилије, пала као жртва безотпорног посудања од стране Централних сила.

Огромни морални успех једног таквог пресудног удара против Италије треба да буде свакоме јасан. Али такође и она војничка преимућства, која сам истакао у овој књизи, не захтевају нека подробнија објашњења. Снаге употребљене против Италије биле би тада већим делом слободне за друге задатке. Међутим, угроженост италијанско-француске границе као и повећана опасност од продирања кроз Швајцарску, довели би до слабљења француско-енглеског фронта.

Од Венове могао се запречити целокупан поморски саобраћај Француске ка Тунису, Алжиру и Мароку. Кратко одстојање до јужних француских лука и сигурна база на лигурској обали представљали су повољне услове да се подморнички рат и овде изводи исто толико услешно, као што би се могао изводити и са јужног врха Италије. Одатле могле би подморнице успешно да спречавају поморски саобраћај на узаном делу Средоземног мора, између западног врха Сицилије и афричке обале код Туниса. Од каквог би то значаја уопште било по војне снаге Антанте источно од ове линије, а од каквог за поморски саобраћај Енглеске и Француске, јасно је и без икаквог објашњења.

Али је уочавање свих ових последица, баш на немачкој страни, требало потчинити јасном гледању на стратегијско-политички положај Централних сила и Антанте, које нипошто не би смело бити помућено неким једностраним схватањем. Да

је то једнострано схватање заиста постојало, доказује се тиме што Италији није био објављен рат. Тамо, на немачкој страни, постојала је, на жалост, штетна једностраност у схватању, коју уважени критичар мени приписује; пред очима се имала само Француска и Енглеска, хтело се окончање свога рата, иако се увиђало да за то недостаје снаге.

Треба читати излагања генерала Фалкенхајна у његовом делу *Врховна команда 1914–1916* на странама 164–168 (телеграм од 16. децембра 1915. упућен ц. и к. Врховној команди) и 176–184 (реферат цару Виљему, Божић 1915) да би се сада увидело колико су биле погрешне претпоставке тврђења заснованог на негативним чињеницама, да се у Француској мора нападати. Притом, у том духовитом и стога заводљивом резонувању, недостају сви знаци воље једног војсковође, да се безусловно и ма где, помоћу снажних и пресудних удара, постигне решење рата, онако како је то радио Бонапарта у Италији 1796. Не треба рећи: то 1915. није било могућно. Одговорно лице није имало победоносну вољу за такве пресудне ударе, уколико су они, с обзиром на општу ратну ситуацију, били могућни. Он је тежио за немогућим, па стога не и за пресудним. Позитивни разлози за напад на Француску, које генерал Фалкенхајн излаже на странама 183 и 184, показују да је та воља за решењем недостајала и да се надало да ће се дуготрајним ударањем, на местима која нису од пресудног значаја, постићи искрвављење Француске – а да ни Белфор ни Верден нису била та пресудна места, треба сваком војнику да буде јасно.

Сви закључци немачке Врховне команде показали су се као нетачни. Они су се свели само на то да непријатељима даду времена, што и сам Фалкенхајн, на странама 177 и 178, приказује као опасно. Он врло исправно каже да ће тиме Енглеска морати да дође до убеђења, да ће њена „стварна оруђа”; француска, руска и италијанска војска морати да буду избачена из борбе.

Најслабије од ових стварних енглеских оруђа, оно дакле које би удруженим снагама најпре требало избацити из борбе, било је италијанска војска. Али се слабост Италије није огледала у

бројној слабости њене војске, нити у њеној артиљерији, нити у њеном наоружању и опреми уопште – све то било је на потпуној висини – већ само у недовољној отпорној моћи њене пешадије у савјезу са отпорном моћи Француза и Енглеза, и у савјезу са ударном снагом немачких и аустроугарских трупа.

Недовољно отпорна моћ италијанске војске испољила се доцније код офанзиве у Јужном Тиролу и у дванаестој бици на Сочи, у којој је пробој упркос јакој италијанској надмоћности потпуно успео, тако да је читави Сочански фронт био сломљен.

Пробој је тада, у октобру 1917, упркос далеко слабијој ударној снази немачких и ц. и к. трупа, према оној 1915, тако сјајно успео, да је стога оправдан овакав закључак.

Једна заједничка немачка и аустроугарска двострука офанзива из Јужног Тирола и на Сочи са циљем да се избије из Јужног Тирола и да се Италијанима, на Бренти или на Адиуи, пресече одступница, тако да се зароби целокупна италијанска војска, морала је, добро припремљена, сјано успети.

Али, изгледа да се у Плесу није познавала ова најбитнија слабост Италије. Само тиме може се објаснити да је генерал Фон Фалкенхајн могао да каже: „Тактика примењена против Италије потпуно је била целисходна. Није било разлога сумњи да она и убудуће неће исто тако бити прикладна.” (Страна 164)

Природна последица оваквог схватања била је: Уместо да се почне тиме, да се најслабије од тих енглеских оруђа, италијанска војска, избаци из борбе, свесно се ударало на једном месту у француској, где се избацивање из борбе није могло постићи, па се чак није ни очекивало, јер се рачунало само са лаганим искрвављивањем Француза. Међутим није хтела да се уочи сјајна прилика за уништење италијанске војске. Фалкенхајн се потпуно оградајује од идеје двоструког напада на Сочи и из Јужног Тирола са циљем да се уништи целокупна италијанска војска. Он исто тако говорио и о безначајности једног тешког пораза Италијана у североисточном делу земље, па каже: „Све и да удар успе, он смртно не погађа Италију”. Он дакле никако није помишљао на смртоносни удар, на који ја мислим, на зароб-

љавање целокупне италијанске војске. У томе је била коб нашег вођења рата.

Код немачке Врховне команде, такође, није било разумевања ни за то да је унутрашња слабост Аустро-Угарске могла пре свега да буде отклоњена уништењем Италије као наследног непријатеља и тиме добивеним моралним полетом. О томе генерал Фалкенхајн каже на страни 128: „У једној ствари била је Врховна команда немоћна. Она није имала никакве могућности да утиче на унутрашње прилике у дунавској држави и да спречи да последице унутрашњег врења које је тамо постојало не буду пренете на аустроугарску војску. Опасности које су отуда претиле биле су уочене. Такође нису изостајале ни опомене ни савети. Но, ипак се ово зло није могло искоренити.”

Јесте, немачка Врховна команда имала је средство да ојача склоп Аустро-Угарске. Свакако да се то средство није могло састојати у „опоменама и саветима”, што је могло само да увреди и огорчи, већ је требало да се састоји у потпуном разумевању потреба, које су произлазиле из особености монархије; једно такво средство могло је да буде заједнички постигнуто уништење Италије као старог непријатеља, омрзнутог од стране свих народа монархије.

Према томе, уништење италијанске војске није само налагала стратегијска ситуација, већ је то био и политички налог, налог који су захтевали обзири унутрашњих прилика Аустрије, које је требало узети онакве какве су биле. Пошто се то није схватило, пошто се Аустрији ова „жртва”, мада то не би ни била нека жртва, није хтела да учини, и Немачка је изишла побеђена из рата.

Стога понављам своје тврђење: Централне силе нису подлегле због надмоћнијег вођења Атантичних армија, већ због тешких грешака сопственог вођења које је, упркос многим сјајним успесима, промашило најчешће у основним одлукама.

Беч, у новембру 1920.

Алфред Краус
генерал пешадије

